Reto putnu sugu novērojumi Latvijā 2023. gadā

MĀRIS JAUNZEMIS,
maris.jaunzemis@lu.lv

Šajā apskatā iekļautas tās putnu sugas, kurām Latvijā reģistrēti mazāk par 25 novērojumiem (novērojumu skaits pēc www.putni.lv uzskaitījuma), kā arī atzīmēts pierādīts mājas apoga *Athene noctua* ligzdošanas gadījums; iepriekšējais bija pirms gandrīz 40 gadiem. Apskatā lietota Starptautiskā Ornitoloģiskā kongresa sistemātika (Gill *et al*. 2024)[1], un tas izveidots, apkopojot informāciju no interneta vietnēm www.putni.lv (uztur Agris Celmiņš), www.latvijasputni.lv (uztur Kārlis Millers) un www.dabasdati.lv (uztur Latvijas Dabas fonds un Latvijas Ornitoloģijas biedrība).

2023. gadā Latvijā jaunas putnu sugas netika konstatētas. Kā retākās līdz šim novērotās sugas ir jāpiemin Sibīrijas čakstīte *Saxicola maurus* (2. novērojums), Amerikas melnā pīle *Melanitta americana* un Švarca ķauķītis *Phylloscopus schwarzi* (abām sugām 3. novērojums). Vēl reģistrētas piecas sugas ar mazāk par 10 novērojumiem. Gandrīz visi apskatā minētie novērojumi ir pilnīgi pārliecinoši – iegūti fotoattēli, GPS raidītāja koordinātes, vai arī putni noķerti gredzenošanai. Tikai vienā gadījumā nav iegūti "taustāmi" pierādījumi, kad meža stērsti *Emberiza rustica* novēroja Dmitrijs Boiko, kurš pēdējos trīs gados ir noķēris gredzenošanai deviņus šīs sugas īpatņus. 2023. gadā turpināja diezgan strauji pieaugt meža stērstu novērojumu skaits – līdz šim zināmajiem 15 novērojumiem klāt nāca vēl četri (divi īpatņi noķerti gredzenošanai, viens novērots Birzgales pagastā, Ogres novadā, un viens noķerts gredzenošanai Litenes pagastā, Gulbenes novadā).

Saīsinājumi:
T – tēviņš
M – mātīte
Ad. – pieaudzis (ligzdojošs) putns izteiktā apspalvojumā, kurš atkārtojas gadu no gada
1g – jaunais putns pirmajā kalendārajā gadā
2g – putns otrajā kalendārajā gadā
Z – ziemeļi
A – austrumi
D – dienvidi
R – rietumi

Baltacis *Aythia nyroca*
13.09. 1 M Orenīšu-Drabāku nodaļas 9. dīķī, Nagļos, Rēzeknes novadā (Edgars Smislovs, Vladimirs Smislovs); fotografēts. 15. novērojums Latvijā.

Stejnegera pīle *Melanitta stejnegeri*
10.04. 1 T Kolkā, Talsu novadā, lidojumā uz DAA ap 500 m no krasta kopā ar tumšajām pīlēm *Melanitta fusca* (Edgars Smislovs). 5. novērojums Latvijā.
06.10. 1 T jūrā starp Kolkasragu un Vaidi, Talsu novadā, ap 700 m no krasta kopā ar *Melanitta* pīlēm (Edgars Smislovs, Ritvars Rekmanis); fotografēta. 6. novērojums Latvijā.

Amerikas melnā pīle *Melanitta americana*
06.10.–10.10. 1 T jūrā starp Kolkasragu un Vaidi, Talsu novadā kopā ar melnajām pīlēm *Melanitta nigra.* Pirmajā dienā pamanīta ap 1,5 km no

Foto: Edgars Smislovs

Melnais grifs *Aegypius monachus* Skatres apkārtnē, 24.10.2023.

[1] Pēc autora vēlēšanās, šajā rakstā izņēmuma kārtā izmantota Starptautiskā Ornitoloģiskā kongresa putnu sistemātika (Gill *et al.* 2024), kas nedaudz atšķiras no BirdLife un LOB lietotās (Bušs A. 2022. Latvijas putnu nosaukumi. *Putni dabā* 90: 50–54.). Gandrīz visām šajā rakstā minētajām sugām taksonomija abās sistēmās sakrīt, izņemot vienu sugu, kurai tas norādīts zemsvītras piezīmē. (Red. piez.)

Foto: Edgars Smislovs

Mājas apogs *Athene noctua* Lejasstrazdu apkārtnē, 08.07.2023.

Foto: Atis Ļahs

Melnpieres čakste *Lanius minor* Nīcas laukos, 02.06.2023.

krasta, bet vēlāk novērota arī krietni tuvāk – 300 m attālumā (Edgars Smislovs, Ritvars Rekmanis, Vladimirs Smislovs, Aleksejs Kuročkins); fotografēta. 3. novērojums Latvijā.

Vidusjūras kaija *Larus michahellis*
23.04. un 07.05.–08.05. ar raidītāju aprīkots putns šķērsoja Latvijas teritoriju. 23. aprīlī kaija nolidoja gar Kurzemes R piekrasti virzienā uz Z, apmeta loku caur Somiju, Krieviju, Ukrainu un Baltkrieviju, 7. maijā no Lietuvas ielidoja Latvijā, šķērsojot robežu Brunavas pagastā. 8. maija dienā putns uzturējās Rīgā un tās apkārtnē, pēc tam, lidojot gar Rīgas jūras līča A piekrasti, vakarā sasniedza Kuivižu apkārni un naktī uz 9. maiju ielidoja Igaunijas teritoriālajos ūdeņos. *Ad*. M Vidusjūras kaija *Klaudia* aprīkota ar raidītāju 2021. gada 27. aprīlī Kozelno (*Kozielno*) ūdenskrātuvē Polijas D, kur ligzdoja pārī ar Kaspijas kaiju *Larus cachinnans* (https://interrex-tracking.com). 7. šīs sugas reģistrācijas gadījums Latvijā.

Ziemeļu vētrasburātājs *Hydrobates leucorhous*
19.02. 1 novērots Rīgas jūras līča piekrastes posmā starp Mangaļsalu un Vecāķiem (Aleksejs Kuročkins); fotografēts. 8. novērojums Latvijā.

Melnais grifs *Aegypius monachus*
24.10. 1 Skatres apkārtnē, Nīcas pagastā, Dienvidkurzemes novadā (Edgars Smislovs, Vladimirs Smislovs); fotografēts. 26.10. tas pats putns Nīcas laukos (Pēteris Daknis); fotografēts. 14. novērojums Latvijā.

Pundurērglis *Hieraaetus pennatus*
08.05. 1 gaišās formas putns Kaņiera pilskalna takas apkārtnē, Tukuma novadā (Kārlis Millers u. c.); fotografēts. 6. novērojums Latvijā.
15.05. 1 gaišās formas putns Kolkā, Talsu novadā (Andris Klepers, Edgars Laucis); fotografēts. 7. novērojums Latvijā.

Mājas apogs *Athene noctua*
07.07. 2 putni konstatēti Lejasstrazdu apkārtnē, Dobeles novadā (Tatjana Ignatoviča); fotografēti.

Foto: Pēteris Daknis

Švarca ķauķītis *Phylloscopus schwarzi* Jūrmalciemā, 30.09.2023.

Pēc tam pierādīta ligzdošana – vairākkārt novērots, ka *ad.* baro mazuļus ligzdā, iegūts mazuļu balss ieraksts (Edgars Smislovs, Gaidis Grandāns, Ivars Brediks, Mārcis Tīrums). Pirmais ligzdošanas gadījums kopš 1984. gada, kad tika pierādīta ligzdošana Ventspils apkārtnē (Priednieks u. c. 1989), kā arī 4. novērojums Latvijā kopš 1986. gada.

Melnpieres čakste *Lanius minor*
02.06. 1 Nīcas laukos, Dienvidkurzemes novadā (Edgars Smislovs, Atis Ļahs); fotografēta. 7. novērojums Latvijā kopš 1942. gada.

Švarca ķauķītis *Phylloscopus schwarzi*
30.09. 1 1g noķerts gredzenošanai Jūrmalciemā, Dienvidkurzemes novadā (Ivars Brediks, Pēteris Daknis). 3. novērojums Latvijā.

Sibīrijas čakstīte *Saxicola maurus*[2]
09.09. 1 1g T, pasuga *maurus* Randu pļavās, Limbažu novadā (Edgars Smislovs, Atis Ļahs, Iveta Pērkone, Aleksejs Ivanovs); fotografēta. 2. novērojums Latvijā.

Ūdeņu čipste *Anthus spinoletta*
11.11. 1 Liepājas ezera A krastā pie Vītiņu pļavām, Dienvidkurzemes novadā (Edgars Smislovs, Atis Ļahs). Noteikta retrospektīvi pēc iegūtajiem fotoattēliem. 11. novērojums Latvijā.

Mazā stērste *Emberiza pusilla*
17.10. 1 1g noķerta gredzenošanai Jūrmalciemā, Dienvidkurzemes novadā (Ivars Brediks, Pēteris Daknis). 8. novērojums Latvijā.

Meža stērste *Emberiza rustica*
18.09. 1 1g T noķerts gredzenošanai Birzgalē, Ogres novadā (Dmitrijs Boiko). 16. novērojums Latvijā.
19.09. 1 noķerta gredzenošanai Litenes pagastā, Gulbenes novadā (Elvijs Kantāns). 17. novērojums Latvijā.
24.09. 1 1g T noķerts gredzenošanai Birzgalē, Ogres novadā (Dmitrijs Boiko). 18. novērojums Latvijā.

[2] Pēc BirdLife un LOB lietotās sistemātikas – nevis patstāvīga suga, bet tumšās čakstītes pasuga – Sibīrijas tumšā čakstīte *Saxicola torquatus maurus*. (Red. piez.)

Foto: Atis Ļahs

Sibīrijas čakstīte *Saxicola maurus* Randu pļavās, 09.09.2023.

Foto: Pēteris Daknis

Mazā stērste *Emberiza pusilla* Jūrmalciemā, 17.10.2023.

26.09. 1 novērota Birzgalē, Ogres novadā (Dmitrijs Boiko). 19. novērojums Latvijā.

Literatūra

Gill F., Donsker D., Rasmussen P. (eds.) 2024. IOC World Bird List (v14.1). doi: 10.14344/IOC.ML.14.1.

Priednieks J., Strazds M., Strazds A., Petriņš A. 1989. Latvijas ligzdojošo putnu atlants 1980–1984. Rīga: Zinātne. 352 lpp.

Summary

Observations of rare bird species in Latvia in 2023 /Māris Jaunzemis/

The article deals with rare bird observations in Latvia with less than 25 records before 2023 as well as a proved breeding record of the Little Owl *Athene noctua* – the first since 1984. No new bird species were found in Latvia in 2023. The rarest species observed in 2023 were the Siberian Stonechat *Saxicola maurus* (2nd record), the Black Scoter *Melanitta americana* and the Radde's Warbler *Phylloscopus schwarzi* (3rd record for each species).